

Instituut voor Scheepvaart en Luchtvaart gaat heten. De brand die het gevolg is van het bombardement op Rotterdam zal op 15 mei 1940 aan dit Instituut en het grootste deel van zijn collectie een einde maken. Van Nouhuys is per 1 januari 1935 met pensioen gegaan en als waarnemend directeur wordt wetenschappelijke assistent dr. G.W. Locher aangesteld. Onder zijn korte bewind slaat de crisisstemming toe. Het aantal aanwinsten zakt dramatisch en vertrekkende medewerkers worden niet vervangen. In oktober 1938 wordt hij afgelost door dr. S. Hofstra, etnoloog en socioloog. Het eerste jaarverslag onder zijn leiding heeft een nieuwe, eigentijdse vormgeving en in een optimistische toon wordt gewag gemaakt van nieuwe aanwinsten, voornamelijk schenkingen en bruiklenen van Van Beuningen en Engelbrecht.²⁵ In 1939 weet hij de uitgedunde staf weer op sterkte te brengen, onder andere door de aanstelling van een volontair voor de maritieme afdeling, mejuffrouw drs. J.B. van Overeem. Zij maakt snel carrière: eind 1939 is zij reeds 'assistente 1e klasse'. Als de Willemskade in de meidagen van 1940 in het midden van de gevechtszone komt te liggen is het museum enigszins voorbereid. De derde verdieping is reeds in de herfst van 1939 ontruimd 'in verband met luchtverdediging' en er is een capabele organisatie. Het is echter puur geluk dat het gebouw, op nauwelijks honderd meter van de brandgrens, behouden blijft. 'Slechts' vierhonderd ramen sneuvelen en de onderpui is stevig beschadigd. Met man en macht wordt aan het herstel gewerkt en op 31 mei 1940 kan het museum alweer voor het publiek worden

opengesteld. Op de ontruimde derde verdieping wordt gastvrijheid verleend aan het Instituut voor Scheepvaart en Luchtvaart, dat een klein deel van zijn collectie uit het brandende pand aan het Haringvliet heeft kunnen redden. Hiermee gaan de twee partners 'samenwonen', weliswaar niet meer in een zekere animositeit, zoals rond 1920, maar ook niet helemaal van harte. De besturen van beide organisaties denken ieder voor zich al jaren na, en zijn in gesprek met de gemeente, over een nieuwe behuizing. De oorlog leidt er toe dat het al bestaande idee voor een nieuw gebouw waarin zowel het Maritiem Museum als het Instituut met een aantal gezamenlijke faciliteiten gehuisvest worden, weer aan de orde komt. Als locatie is het dan nog braak liggende Land van Hoboken in beeld. Belangrijk is de toezegging van een bijdrage van het Departement Van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming aan het Maritiem Museum, op voorwaarde dat er van rijkswegen een vertegenwoordiger in de Commissie van Toezicht komt.²⁶ Er wordt een bouwcommissie ingesteld onder voorzitterschap van wethouder J. Brautigam.²⁷ Het bestuur van het Instituut heeft ook een bouwcommissie onder leiding van Willem van der Vorm (SSM/HAL) ingesteld en praat reeds met gemeentearchitect Ad van der Steur. Na Boijmans (1935) zal dit het tweede museum worden dat Van der Steur voor de stad bouwt. Gekozen wordt voor een Z-vormig gebouw op een open terrein aan de Rochussenstraat, dat de naam Burgemeester s'Jacobplein krijgt. In de oostelijke vleugel komt het Museum, in de westelijke het Instituut, terwijl de verbinding daartussen een gezamenlijk te gebruiken